

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

دوره ترمین

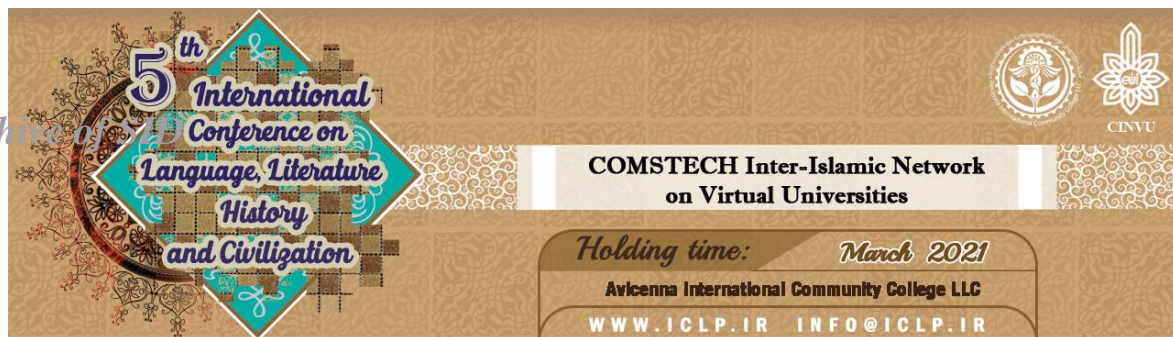
کارگاه آنلاین
بررسی مقابله ای متون (مقدماتی)

دوره ترمین

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

دوره ترمین

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

نقش مسیحیت در ایجاد صلح با مسلمانان در خلال جنگهای صلیبی اول تا سوم (۱۰۹۵-۱۱۹۲)

امیر رحیمی

دانش آموخته کارشناسی ارشد رشته تاریخ عمومی جهان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

عضو انجمن ایرانی روابط بین الملل

چکیده

تمدن اسلامی که از بعثت پیامبر اسلام و از سرزمین حجاز آغاز شد در کوتاه ترین زمان ممکن به گسترش چشمگیری نایل شد به گونه ای که از ضلع غربی آن تا اندلس، اسپانیا و پرتقال و کرانه های شرقی اقیانوس اطلس از ضلع شرقی آن تا آسیای مرکزی و دیواره های چین و غیره گسترش پیدا کرد. مسلمانان در این دوره بستر پهناور و جغرافیایی با انگیزه اسلامی به گسترش علم، فلسفه، هنر و اخلاق و سیاست پرداختند و از ویرانه های تمدن پیشین بهره گرفتند و تمدن بزرگی را پایه ریزی نمودند و به جهانیان عرضه کردند. بغداد، قاهره قرطبه از مراکز ثقل این تمدن بوده اند. در این میان بروز جنگ های صلیبی اتش اختلاف را بین ادیان افروخته کرد، ما در این پژوهش بر آن هستیم تا به نقش اسلام در ایجاد صلح با مسیحیان در بین جنگ های اول تا سوم صلیبی بپردازیم.

کلید واژگان: جنگ های صلیبی، تمدن اسلامی، مسیحیت، اسپانیا

مقدمه

واقعیت آن است که تعریف تمدن وجوه متعددی دارد حتی افرادی هستند که صد تعریف برای این واژه برمی شمردند. برای اطلاع خوب است بدانیم که (حَضْر) ریشه واژه تمدن در عربی است و به معنای اهل حاضر است یعنی ساکن مراکز پررونق و آباد هستند برخی معتقدند (حَضْر) همان شهر نشینانند در زبان لاتینی شهر *civitas* نامیده می شود. واژگان معادل با تمدن در دیگر زبان های اروپایی از همین ریشه لاتین مشتق شده اند (گستره تمدن اسلامی در قرون میانی ص ۲۷). تمدن از دیدگاه دانشمندان مغرب زمین و مطابق یکی از تازه ترین سخنانی که در این باره بیان شده یعنی تعریف ساموئل هانتینگتون استاد علوم سیاسی دانشگاه هاروارد چنین است، تمدن بالاترین گروه بندی فرهنگی و گسترده ترین سطح هویت فرهنگی به شمار می آید. هنری لوکاس تمدن را پدیده ای به هم تنیده شده می داند که همه ی رویداد های اجتماعی اقتصادی، سیاسی و حتی هنر را در برمی گیرد (نظریه برخورد تمدن های هانتینگتون) از میان دیگر تعابیر پژوهشگران غربی سخن آلفردو بر که تمدن را محصول دانش و فن آوری می داند با اندیشه ویل دورانت درباره ی این واژه مشابهت دارد؛ به نوشته ویل دورانت وقتی فرهنگ عمومی به حد معین برسد فکر کشاورزی تولید می شود. او در حد حقیقت این تعریف را از معنای لغوی واژه تمدن به مفهوم شهرنشینی اقتباس کرده است هنری لوکاس نیز درباره ی تمدن می گوید واژه ای است برای توضیح مراحل معین از تحول اجتماعی (فرهنگ تمدن اسلام و ایران- دکتر علی اکبر ولایتی ج ۱ ص ۷) گروهی معتقدند تمدن (دو نگاه کلی حاصل مادی یا معنوی هر تلاش آگاهانه یا ناآگاهانه است که بشر برای بهبود شرایط زندگی اش انجام می دهد) هر سکوتیس در تعریف تمدن می گوید: (تمدن عبارت است از مجموعه دانشها، هنرها، قانون، فنون، آداب و رسوم نهادهای اجتماعی که در پرتو ابداعات و اختراعات و فعالیت های افراد و گروه های انسانی طی قرون و اعصار گذشته تکامل یافته و در تمام قسمت های یک جامعه و یا چند جامعه که باهم ارتباط دارند رایج است مثل تمدن ایران تمدن مصر و هر کدام دارای ویژگی هایی است که به عوامل جغرافیایی، تاریخی، تکنیکی خاص بستگی دارد (زمینه فرهنگ شناسی، محمدروح، ص ۴۹).

دکتر علی اکبر ولایتی در یک جمع بندی کلی در کتاب تمدن اسلام و ایران تمدن را حاصل تعالی فرهنگی و پذیرش نظام اجتماعی دانسته است. تمدن خروج از بادیه نشینی و گام نهادن در شاهراه نهادینه شدن امور اجتماعی یا به قول ابن خلدون عمران یافتن است (فرهنگ و تمدن اسلام و ایران ج ۱ ص ۸). آنچه گفته شد صورت کلی از تمدن بود اما تمدن اسلامی بر چند رکن استوار است؛ قرآن کریم، سنت شریف نبوی، نژاد عرب، ملل مغلوب، گستره جغرافیایی و زبان عربی این تمدن ویژگی های منحصر به فرد خود را دارد از جمله یکتا پرستی مطلق، عقل گرایی، انسان گرایی و تسامح، توانایی در مواجهه با مبارزه طلبی ها و ایجاد توازن میان مادیات و معنویات است (گستره تمدن اسلامی ص ۲۸). شکی نیست که تاریخ اسلام یکی از مهمترین تواریخ عمومی جهان می باشد زیرا تاریخ مزبور عبارت است از تاریخ تمدن سراسر جهان در قرون وسطی است و یا بهتر بگوئیم تاریخ اسلام مانند حلقه ای است که تاریخ دنیای قدیم را به تاریخ جدید وصل می کند به عقیده جرجی زیدان ما معتقد بوده و هستیم تاریخ تمدن اسلام عبارت است از تاریخ و زبان و ملت و ممالک آن می باشد (تاریخ تمدن اسلام، جرجی زیدان ص ۱).

قرآن کریم مهم ترین رکن تمدن اسلامی در راس دیگر ارکان قرار می گیرد زیرا بدون قرآن شالوده این تمدن شکل نمی گرفت قرآن کلام پروردگار است که در طی بیست و سه سال در مکه و مدینه بر قلب پیامبر بزرگوارش فرو فرستاد بدون تردید نبی اسلام نخستین رهبر تمدن اسلامی است و برانگیخته شدن وی به نبوت لحظه ولادت این تمدن به شمار می آید (ص ۲۸ گستره تمدن اسلامی) بعد از قرآن سنت نبوی مهمترین شکل دهنده تمدن اسلامی است که عبارت است از قول، فعل و تقریری که از پیامبر اسلام برجا مانده است. به نظر می رسد که مسلمانان مقید بودند در هر امر کوچک و بزرگ از شیوه پیامبر خود پیروی کنند. درباره ی سنت نبوی باید بگوئیم که سیره ی حضرت محمد(ص) عاری از هرگونه اسطوره پردازی و خرافات است همچنین هیچگاه درسرشت بشری پیامبر شک نشد همانند مسیح به او نسبت الوهیت داده نشد این یکی از بزرگترین ویژگی های دین اسلام است حال آنکه این امکان برای پیروان انبیای قبل از پیامبر اسلام بوده است (گستره تمدن اسلامی ص ۳۱ ص ۳۳). عنصر دیگر نژاد عرب است بی تردید در تکوین تمدن اسلامی هرچند که نمی توان نقش دیگر نژادها همانند ایرانیان و ترک ها را نادیده گرفت. کشور گشایی اعراب سبب شد ملل متفاوتی همانند ایرانیان ترک ها، قبطی ها و... در جهان اسلام گرد هم آیند هریک از این ملت ها پیش از سیطره اعراب فعالیت های اقتصادی و علمی خاص خود را داشت که پس از فتوح در سایه دین جدید و تسامح اسلامی فعالیت های سابقش را در حوزه گسترده تری دنبال کرد (گستره تمدن اسلامی، ص ۳۵). گستره جغرافیایی در شکل گیری این تمدن از اهمیت ویژه ای برخوردار است زیرا جغرافیا مقصد تاریخ است و تاریخ چیزی جز جنگ برای تصاحب جغرافیا به معنای وسیع آن از جغرافیای طبیعی، انسانی و اقتصادی گرفته یاد دیگر زیر مجموعه های آن نیست (همان، ص ۳۶). یکتا پرستی مطلق بخش دیگری از عوامل موثر شکل گیری این تمدن است و بدین معناست که دین از آن خداوند است و از هر چیز و هر کس برتر است. از دیدگاه تمدن اسلامی فعل انسان بالله (به خواست و اراده ی خدا) لله (به نیت و رضای او) و الی الله (حسابرسی توسط خداوند) می باشد. اسلام با خط بطلان کشیدن بر طبقه ی کاهنان که از این برای تامین منافع خود سوء استفاده می کردند به واسطه ی میان بنده و آفریدگار پایان داد؛ و نشان داد تبعیت از مخلوق در صورتی که با عصیان علیه خالق همراه باشد مردود است (ص ۴۱ گستره تمدن اسلامی).

تأثیر اسلام بر اسپانیا

طی بیش از هزارسال اسلام و غرب سیمی در مقابل یکدیگر ایستاده بودند و هنوز نیز غربی که دیگر کاملاً مسیحی نیست تمدنی اسلامی را در مقابل خود سدی بزرگ می بیند و تنش های فراوان بین این دو تمدن وجود دارد (اسلام پژوهشی تاریخی و فرهنگی ص ۲۸۲). نباید فراموش کرد که حضور اسلام در اروپای غربی تقریباً با حضور اسلام در آفریقای شمالی هم زمان است. اندکی پس از فتح ساحل جنوبی دریای مدیترانه طارق زیاد در قرن اول هجری از تنگه ی جبل الطارق گذشت و اسپانیا را فتح کرد. جغرافی دانان اسلامی معتقدند پس از ظهور اسلام شبه جزیره ایبری یا اندلس به دارالاسلام پیوست و به مدت هشت قرن باقی ماند و نفوذ اسلام در اوایل امر یعنی در قرن ۲ هجری تا پواتیه در نزدیکی پاریس پیش رفت و قریب دو قرن ناحیه ناربون و کارکانول در جنوب فرانسه زیر پرچم اسلام اداره

می شد و مسلمانان در آنجا مسکن داشتند و نیز از قرن سوم تا پنجم هجری جزیره صقلیه جز قلمرو مسلمانان بود و شمار زیادی از آنان در آن اقامت داشتند.

نفوذ فرهنگ اسلام در اروپا

نخستین عامل رهیافت تمدن و فرهنگ اسلامی و سپس دستاوردهای علمی آن به اروپا را باید فتوحات مسلمانان در سرزمین های اروپایی دانست. لشکریان مسلمانان در زمان خلافت امویان در زمان کوتاه ۹۱ تا ۹۵ هجری تقریباً تمامی شبه جزیره ایبری یعنی اسپانیا و پرتغال را به تصرف در آوردند و از آن پس در سلسله هایی از امویان، موحدان، مرابطان و ملوک الطوائف چندین قرن بر آن سرزمین ها فرمان می راندند (ص ۴۲۶ اسلام پژوهشی، تاریخی و فرهنگی). دوران فرمانروایی مسلمانان در اسپانیا را از لحاظ فرهنگی باید درخشان ترین دوران تاریخ آن سرزمین در سده های میانی به شمار آورد. دانش های گوناگون که از خاور اسلامی به اسپانیا راه یافته بودند در آنجا به مرحله ای کم مانند از شکوفایی رسیده بودند. بسیاری از جغرافی دانان، ستاره شناسان، ریاضی دانان، پزشکان، فیلسوفان و شاعران در آن سرزمین پدید آمدند. نفوذ و گسترش واقعی دانش ها و فرهنگ اسلامی بر سرزمین های اروپایی از هنگامی آغاز شد که اروپائیان سرزمین های خود را از تصرف مسلمانان بیرون آورده بودند. به این نکته نیز باید اشاره کرد، که جنگ های صلیبی که از سوی فرمانروایان مسیحی اروپا که از سده ی ۷ تا ۱۱ م ادامه داشت عامل مهم دیگری در رهیافت و گسترش تمدن، فرهنگ و هنر اسلامی به سرزمین های اروپایی به شمار می رفت (پژوهشی تاریخی و فرهنگی ص ۴۲۷).

از سوی دیگر اندکی پیش و نیز پس از استقرار دوباره مسیحیان در سرزمین های اروپایی نهضت بسیار مهم ترجمه در آنجا پدید آمد که وسیله انتقال و گسترش دانش، فلسفه و فرهنگ اسلامی به آنجا شد اروپای مسیحی در نخستین دوران سده های میانه پیوندهای خود را با ارزش ها، دانش ها و فرهنگ دوران یونان باستان و روم از دست داده بود در حالی که درست در همان دوران در شرق اسلامی نهضت سترگ ترجمه ی آثار علمی یونانی آغاز و به پایان رسیده بو (همان، ص ۴۲۸).

گذری به جنگ های صلیبی تاثیر آن بر اروپا

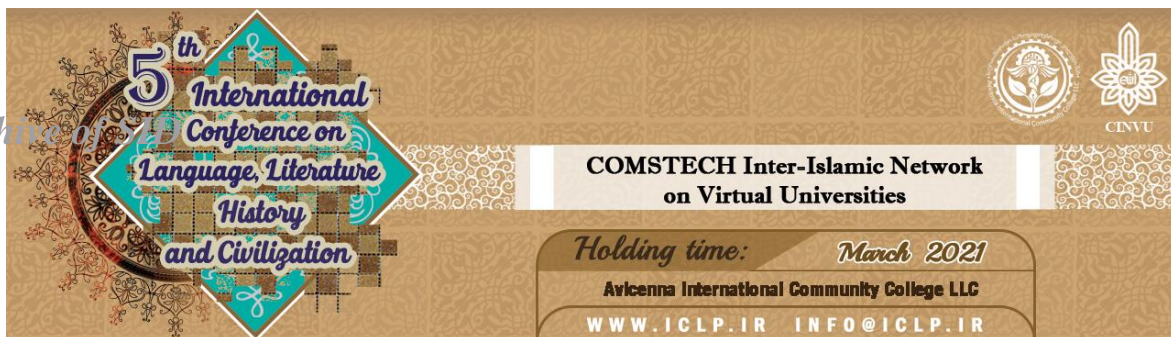
جنگ های صلیبی به سلسله ای از جنگ های مذهبی گفته می شود که به دعوت پاپ توسط شاهان و نجای اروپایی داوطلب برای باز پس گیری سرزمین های مقدس از دست مسلمانان بر افروخته شد. صلیبیان از جای جای اروپای غربی در جنگ های مجزا بین سالهای ۱۰۹۵ تا ۱۲۹۱ م شرکت داشتند صلیبیان در ابتدا با هدف باز پسگیری اورشلیم و سرزمین های مقدس از دست مسلمانان شروع به جنگ کردند و مبارزات آنها در حقیقت پاسخی بود به درخواست رهبران امپراتوری روم شرقی برای جلوگیری از پیشروی ترکان سلجوقی در آناتولی. بسیاری از مورخان پاپ گرگوریس هفتم (دوره پای ۱۰۷۳-۱۰۸۵ م) را منادی اصلی جنگهای صلیبی می دانند از آنرو که برای نخستین بار از واژه (ارتش مسیح) استفاده کرد و جنگ مقدس را مطرح کرد.

قول دیگر آن است که در ۱۰۹۳م / ۴۸۶ق راهبی فرانسوی به نام پیر غزوی همراه سایر زاهدان مسیحی به بیت المقدس رفت و ظاهراً از سختگیری‌ها و رفتار موفی سلجوقیان با زائران مسیحی بسیار خشمگین شد. در هر صورت پیرمنزوی ادعا کرد که حضرت مسیح را در خواب دیده و از سوی او مامور تبلیغ برای آزادی قدس و یاری مسیحیان کلیسای مقدس قیامت شده است. پاپ اوربانوس دوم از وی به گرمی استقبال کرد و به او وعده آزادی بیت المقدس و قبر شریف را داد پیر سپس به شهرهای مختلف ایتالیا رفت و مردم را برای شرکت در جنگی مقدس تشویق کرد؛ عامه مردم و بسیاری از امیران و تیولداران غرب اروپا از این دعوت استقبال کردند. (تاریخ تمدن- ترجمه عبدالحسین آذرنگ تهران ۱۳۶۶). جنگ های صلیبی مجموعاً هشت بار به وقوع پیوست بیشتر مورخان بر این باورند که مهم ترین عامل سیاسی وقوع جنگهای صلیبی را باید ضعف و انحطاط امپراتوری روم شرقی دانست. در پی شکست سخت بیزانس در بند مشهور ملازگرد از سلجوقیان (۴۶۳/۱۰۷۱) موجب شد بخش وسیعی از آسیای صغیر به تصرف سپاهیان سلجوقی درآید و سلجوقیان در مجاورت قسطنطنیه قرار بگیرند (دنسکوی گریگوری و واسیلونایکاترینا ترجمه رحیم رئیس نیا. تاریخ سده های میانی). مورخان بر این باورند که جنگهای صلیبی علاوه بر اینکه برای جهان اسلام و حتی عالم مسیحی زیانهای بسیاری داشت -مهمترین آسیب آن برانگیخته شدن حس نفرت و دشمنی مشرق زمین مسلمان نسبت به مغرب زمین مسیحی بود که تا به امروز آثار آن باقی است تاثیر جنگهای صلیبی بر اروپائیان در زمینه های مختلف کاملاً مثبت بود از جمله تصحیح ذهنیت مردم اروپا درباره ی اسلام و آگاهی از تمدن اسلامی و آموزه های انسانی آن، تعدیل قدرت در اروپا.

جنگهای صلیبی (۴۹۰- ۶۹۵ ه.ق / ۱۰۹۶- ۱۲۹۵ م) نماد دیگری از کارکرد رسانه ای اسلام همچون مسجد در عرصه ی جهاد و در تاریخ ایران و اسلام بود. تحریک و تهییج مسلمانان برای جهاد با سایر ادیان چون مسیحی، اطلاع رسانی از وقایع جنگ و وضعیت سپاه اسلام، دادخواهی و تظلم مسلمانان نواحی مرزی، اعتراض سیاسی مسلمانان در گیر جنگ، و از همه مهمتر، بسیج سیاسی- نظامی و گردآوری نیرو و امکانات برای جبه های جنگ- آنهم به مدت قریب به دو یست سال و در طی هشت جنگ وسیع و، گسترده شدید- از مهمترین کارکردهای رسانهای مسجد، در سراسر جهان اسلام بوده است. مساجد به عنوان شبکه های گسترده و فراگیر در قلمرو خلافت اسلامی، نقشی بیبدیل ایفا کردند. حکومتهای جهان اسلام در این دوره ی حساس از تاریخ آن، و در رأس آن، سلجوقیان با استفاده از این شبکه ی گسترده، با اطلاع رسانی از صحنه ی جنگ و انتقال پیام به مردم، آنان را برای رفتن به میدان جنگ ترغیب میکردند. گاهی مردم، خود، با حضور در مسجد، سلاطین را وادار به جنگ مینمودند؛ چرا که جنگهای صلیبی، تحت تأثیر منازعات داخلی بین سلطنت و خلافت و یا درگیریهای درون سلطنت سلجوقی قرار گرفته بود و لذا تلاشی جدی برای مقابله با صلیبیون انجام نمیشد. مسلمانان با استفاده از مسجد پیام خویش را به حاکمان میرساندند و بدین وسیله روند جنگ را به نفع مسلمانان تغییر دادند.

تفرقه و آشفتگی سیاسی- مذهبی جهان اسلام در قرنهای پنجم و ششم هجری قمری، چالشهای عمیق و شدید بین دو نهاد سلطنت و خلافت، منازعات سیاسی و خطرات فرقه گرایی، کشمکشها و رقابتهای گسترده و متعدد جانشینی،

شدت یافتن جنگ های داخلی در درون مرزهای اسلامی، مانع از توجه و اهتمام دونهاد سلطنت و خلافت به مسئله ای مهم و حیاتی و مبتلا به جهان اسلام، یعنی جنگهای صلیبی، گردید. حاصل این آشفتگی و پراکندگی سیاسی نیز پیروزی چشمگیر صلیبیون از همان دهه های آغازین جنگ بود. آنان توانستند بر بسیاری از شهرها و سواحل شرق مدیترانه و در لبنان، فلسطین و شام، دستیابند (ایتی، ج ۴، ص ۵۱).

نهضت ترجمه و تاثیر آن بر اروپا

در قرن نخست هجری شمار مولفان بسیار اندک بود. برخی عوامل مانند مکتوب نکردن دانسته ها و باورها در فرهنگ غربی و اتکا به انتقال شفاهی، مانع گسترش علوم در میان مسلمانان شده بود از طرف دیگر نیز خط عربی ابتدایی و مشکل ساز بود. و معارفی که تا اواخر قرن نخست هجری در جامعه ی اسلامی شکل گرفت با فهم ماثورات دینی تحصیل بینش و معیشت اسلامی در ارتباط بود.

زوال نفوذ بسیاری از امیران و تیولداران و کاهش شدید قدرت نظام فئودال در مغرب اروپا افزایش درآمد و نفوذ قدرت پاپ ها و به دنبال آن اقدامات برخی از فرمانروایان بر ضد آنها و تضعیف قدرت و نفوذ کلیسا و بی اعتمادی مردم به آنان (قرون وسطی پسین ص ۹۹ مهدی حقیقت خواه تهران ۱۳۸۴) آشنایی مسیحیان غربی با داستانها و افسانه های شرقی و ورود هزار واژه عربی در زبان های غربی جیمزی ریکا رواج و پیشرفت علوم پزشکی و تاسیس بیمارستانها در اروپا و ایجاد تحولات شگفت انگیزی در علم پزشکی با استفاده از تجارب و تصانیف پزشکان اسلامی. متحول شدن علم گیاه شناسی و جانور شناسی در غرب و پیرایش این علوم از خرافات و افزایش آگاهی دانشمندان اروپایی از گیاهان دارویی به وجود آمدن سبک های جدید معماری، گسترش مناسبات تجاری و رونق یافتن بازرگانی میان جمهوری های ایتالیا و کشورهای غربی با بندرهای اسلامی به رغم مخالفت پاپ و کلیسا (عبدالحسین هژیر، ج ۱ ص ۲۲۶).

رواج واردات انواع کالاهای ارزشمند و بی نظیر شرق اسلامی به اروپا چون ابریشم، ادویه، بعضی انواع خوراکی ها و هنر لعاب کاری و شیشه سازی نهضت تاسیس مدارس و مراکز پژوهشی به منظور شناخت بهتر اسلام یادگیری زبانهای شرقی و ترجمه آثار و کتاب های مهم اسلامی که زمینه شرق شناسی های بعدی گردید و تاثیرات فراوان دیگر. اما برای جهان اسلام تاثیراتی منفی در پیش داشت مانند گسترش روحیه بی اعتنایی و انزوا طلبی در مردم و حتی بزرگان و عالمان، گریز از جنگ و جهاد و بسنده کردن به وعظ و تالیف. پناه بردن به تصرف و خانقال، بروز مفاسد مختلف اجتماعی چون فسق و فجور و انواع ناهنجاری ها از سوی سپاه شخاصم مسیحی ایجاد اختلافات طبقاتی شدید میان ثروتمندان و فقیران جامعه و متاثر شد زبان و ادبیات عرب از برخی از واژه های فرهنگی (عبدالله ناصر طاهری، علل آثار جنگهای صلیبی ج ۱ تهران ۱۳۷۳ ص ۱۳۷)

صلیبی ۱: (۱۰۹۵ تا ۱۰۹۹) صلیبی ۴: (۱۲۰۲ تا ۱۲۰۴)

صلیبی ۲: (۱۱۴۷ تا ۱۱۴۹) صلیبی ۵: (۱۲۱۷ تا ۱۲۲۱): (همان ص ۱۰۲ و ص ۱۰۳)

صلیبی ۳: (۱۱۸۷ تا ۱۱۹۸) صلیبی ۶: (۱۲۲۸ تا ۱۲۲۹)

تأثیر جنگ های صلیبی بر مسلمانان

نقل و انتقال علوم یونان به مسلمانان: ۱- محاجرت مسیحیان ۲- نقد و ترجمه کتب یونانی
انتشار علوم در میان مسلمانان به دو شیوه ی مذکور بیش از اسلام و هم پس از اسلام انجام گرفت اما نهضت ترجمه که آنرا (عصرالاسلام الذهبی) یا دوره طلایی اسلام نامیده اند و هم زمان با دوره عباسیان بوده و در عصر اسلام از رونق بیشتری برخوردار بوده است، وقتی از ترجمه کتب فلسفی یونان در بین مسلمانان سخن به میان میاید نباید نقش اصیل ایرانیان را در این مهم نادیده گرفت در واقع اگر عرب های مسلمان با کتب فلسفی یونان آشنا شدند این کار به واسطه ایرانیان گرد آمده در دربار خلفای عباسی صورت گرفت که از دیر باز در اثر روابطی که با یونانیان داشتند با زبان یونانی نیز آشنا بود در مرحله تقلید و اقتباس در اواسط قرن سوم هجری پایان و پس از آن مرحله نوآوری از مسلمین در تاریخ ریاضیات آغاز می شود از جمله نشانه های آن کتاب مخروطات ابلونیس که در نزد یونانیان بالاترین مقام را در ریاضیات دارد. رمز شکوفایی تمدن اسلام به خصوص آنچه به علوم و فنون مربوط می گردد در شیوه برخورد مسلمانان با علوم غرب است اگر مسلمانان همچنان در مرحله اقتباس باقی می ماندند پیشرفتی هم نداشتند. ویژگی خلاقیت و سازندگی و نوآوری مسلمانان در تمام رشته های علمی سبب گردید تا گوستاولوبون به صورت قاعده کلی بگوید (مسلمانان در علم جغرافیا اگرچه در ابتدا شاگردی مکتب یونان همچون بطلمیوس را نمودند ولی به زودی سیاحت گران سفرنامه سلیمان مسعودی ابن حوقل بیرونی و ابن بطوطه به خاطر ذوق و استعداد جوشانی که داشتند به استادی پرداختند) (گوستاولوبن - تاریخ تمدن اسلام و عرب)

نقش سیسیل در انتقال تمدن اسلامی

نقش سیسیل و تا حدودی جنوب ایتالیا در انتقال علوم اسلامی با وجود محدودیت های مکانی بسیار عمیق بوده است. مسلمانان آفریقا در سال ۲۱۳ق در سیسیل پیدا شدند در ۲۱۶ بر پالرمو تسلط یافتند و در ۲۲۸ بر مسنیا تسلط یافتند و به تصرف در آوردند. سرانجام در سال ۲۶۵ با تصرف سر* بر تمام جزیره چیره گشتند و تا سال ۴۲۵ در آنجا اقامت داشتند. گرچه پس از تصرف جزیره به دست روجرو سلطه مسلمانان به پایان رسید ولی با وجود نوعی حس مسالمت جویی در روزگار سلاطین نورعان و نیز پادشاهان دانش درست این خاندان بسیاری از مردم همچنان مسلمان باقی ماندند. به این ترتیب سیسیل به صورت کانونی درآمد که زبانهای زنده علمی یعنی لاتین، نئولاتین برگرفته شده از لاتین یونانی، عربی در آن رواج یافت نخستین اقدام برای ترجمه علوم از زبانی به زبان دیگر در این جزیره انجام شد و در همین جا بود آثار عربی به لاتین ترجمه شد. دانشمندانی که آوازه تمدن اسلام را در غرب طنین انداز کرده اند و سبب شدند غربی ها از آنها الگو بگیرند در بخش* -ابوبکر محمدبن یحیی بن* مشهور به ابن باجه که بر آلبرت کیبر تاثیر گذاشته است. -ابن* که بیشتر شهرتش را از رساله حی بن یقظان دارد. -ابن رشد و به قول غربی ها اوروس وی در نزد اقوام لاتین عنوان* بدون رقیب ارسطو و یا به قول دانتته آنکه شرم بزرگ را نوشته را داراست. از آثار وی سه

تغییر بر آثار ارسطو، دایره المعارف پزشکی و شرم مجملی بر الم* را نام برد. -ابواسحاق بطرو جی اشیلی از شاگردان ابن طفیل اثر وی کتاب (الهیئه) است وی با اصل بطلمیوس به مخالفت برخاست و زمینه های ظهور علم جدیدی را در نجوم فراهم ساخت.

تأثیر تمدن اسلام بر غرب از زبان مورخین غربی

ویل دورانت در تاریخ تمدن می گوید: (پیدایش و اضمحلال تمدن اسلامی از حوادث بزرگ تاریخ است. اسلام طی پنج قرن از سال ۸۱ هجری تا ۱۵۹۷ از لحاظ نیروی نظم به سبط قلمرو و اخلاق نیک و تکامل سطح زندگی و قوانین منصفانه انسانی و شاهل دینی (احترام به عقاید دیگران) و ادبیات تحقیق علمی و علوم و طب و فلسفه پیشاهنگ جهان بود) گوستاولوبن می گوید: (بعضی از اروپائیان عار دارند که اقرار کنند که مسلمانان سبب شده اروپای مسیحی از حال توحش و جهالت خارج گردد و لذا مکتوم نگاه می دارند ولی این نظریه به درجه ای بی اساس و تاسف آورست که به آسانی می توان آنرا رد نمود نفوذ همین اعراب زاییده اسلام آن اقوام وحشی اروپا را که سلطنت روم را زیر و زبر نمودند داخل آدمیت نمود و نیز نفوذ اخلاقی آنان دروازه علوم و فنون و فلسفه را به روی آن ها باز کرد و تا ششصد سال استاد ما اروپائیان بودند) تاریخ تمدن ج ۱۱

شهرسازی

مسلمانان اندلسی توانستند زیباترین شهرهای جهان را بسازند. خیابانهای قرطبه سنگ فرش بود. در دو طرف خیابانها چراغ های روشنایی قرار داشت دروازه های شهر را بزرگراه هایی به نام السکه الکبری به یکدیگر متصل می کرد در داخل و خارج شهر پارک ها و باغ های وسیعی ساخته شده بود آب شرب شهر قرطبه از کوه های مجاور تهیه می شد که به وسیله لوله های سربی به داخل شهر می آمد و میان محله ها تقسیم می شد. مخزن های آب از سنگ مرمر و ورق های برنجی ساخته شده بود در وسط مخزن بزرگ شهر، مجسمه شیری قرار داشت که با ورقه های طلا پوشیده شده بود و آب از دهانش می ریخت جان دراپر درباره پیشرفت مسلمانان در شهرسازی و عقب ماندگی سایر کشورها در این زمینه می نویسد: (۷۰۰ سال پس از نصب چراغها در دو سوی خیابانها ی قرطبه حتی یک چراغ هم در خیابان های لندن و پاریس وجود نداشت و قرن ها پس از آن عابران پیاده لندن و پاریس در روزهای بارانی تا پا در گل فرو می رفتند)

سفالگری

سفالینه های زرین فام از ابتکارات هنر اسلامی است سفالینه های زرین فامی که با شکل های پرندگان و حیوانات آراسته شده از ویژگی های هنر آن زمان است. سفالینه هایی که در عصر بنی حمود در آندلس ساخته شده از زیباترین سفالینه های زرین آندلس است شهرهای غرناطه و مالقه مشهور به تولید ظروف، بشقاب ها و کاشی های سفالین با لعاب آبی و طلایی بودند شهر* نیز معروف به تولید ظروف استوانه ای بود.

تجارت

شکوفایی صنعت و کشاورزی در آندلس سبب شد تا تجارت در آندلس رونق بگیرد بسیاری از محصولات صنعتی تولید شده در آندلس مانند: اسلحه، ورق آهن، ظروف چینی و سفالی، کاشی، فرش، پتو، پارچه و محصولات کشاورزی از بندرهای اشبیله، مالاگا، دینیا و المریه به وسیله کشتی های بزرگ ساخت اسپانیا آندلس به کشورهای اروپایی آفریقایی و آسیایی صادر می شد.

اجتماعی

در زمینه اجتماعی شاید بتوان به تاثیر های غیر مستقیم آن توجه کرد. نتایج اجتماعی زود اثر خود را نشان نداد، اما کارایی و نو بودن اندیشه ها و روابط اجتماعی و آداب و سنت ها می توانست اثرات مهمی داشته باشد. نوذری نوشته است:

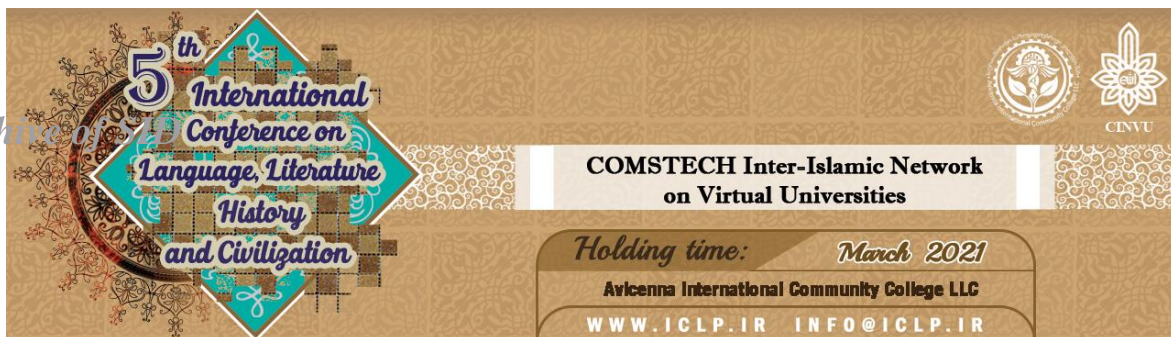
((آمیزش دو قوم شرق و غرب تاثیر اجتماعی فراوانی را در پی داشت، سلیقه های تازه ای که مردم اروپا از ملل شرق گرفتند تنها به غذا محدود نمی شد بلکه در لباس ظاهر، اثاث منزل، آرایش نیز اقتباس صورت گرفت، صلیبیان گلیم، قالی و جاجیم های گلدار را که قرن ها در آسیای میانه و غربی رواج داشت با خود به اروپا بردند)). (نوذری، ۱۳۷۳، ص ۱۸۱)

فتح اسپانیا

به لحاظ تاریخی می دانیم که طارق بن زیاد سردار موسی بن نصیر حاکم منصوب امویان در ولایت و آفریقا در سال ۹۱ پس از ناکامی های نخست در تصرف شهر سبته در شمال مراکش کنونی سرانجام به کمک کنت خولیان حاکم مسیحی این شهر به انتقام تعدی رودریگ پادشاه ویزیگوت اسپانیا به دخترش در طلیطله با سپاه اندکی از اعراب و بربرهای مسلمان از آبراهی که امروز به نام او تنگه جبل اطارق خوانده می شود عبور کرد به گواهی تاریخ نگاران غالب این نبردها با همراهی مردم بومی اسپانیا در آن ایام به سود فاتحان مسلمان تمام شد که باید دلیل آن را در اختلاف قومی و مذهبی مردم اسپانیا پیش از ورود طارق به این سرزمین و استقبال آنان از پدید آمدن یک تغییر جست و جو کرد با سقوط خلافت اموی در سرزمین های شرقی عالم اسلامی به دست عباسیان یکی از بازماندگان این خاندان به نام عبدالرحمان از شام به آندلس گریخت و به سال ۱۳۹ حکومت مستقل در آندلس ایجاد کرد.

کشورهای تمدن اسلامی

تمدن اسلامی در سال اول هجرت در مدینه تاسیس یافت شماره ی مسلمانان در آن روز از ده ها نفر* نبود و حدود کشورشان از دوازده شهر نمی گذشت چون هرچه بیرون مدینه بود به دشمنان اسلام تعلق داشت و هرکس از غیر از یاران پیامبر دشمن اسلام شمرده می شد ولی رفته رفته حدود این کشور اسلامی تا نواحی وسعت یافت. در آن روز

مرکز فرمانروایی و دادگستری مسلمانان مسجد یا خانه ی پیامبر(ص) و یا خانه ی یکی از یاران پیامبر بود تا آنکه مسلمانان در سال چهارم هجری سرزمین* را گشودند و از شمال تا بتوک و از جنوب تا نجران و یمن و عمان و بحرین و یمامه پیش رفتند. ابوبکر نخستین خلیفه پیغمبر همینکه از کار* فارغ شد به شام و عراق لشکر کشید و در زمان عمر فتوحات شام و عراق مصر پایان یافت و بیشتر فتوحات اسلام در زمان عمر واقع شد در زمان خلیفه سوم یعنی عثمان نیز ممالکی گشوده شد در زمان او شامات و مصر و نوبه و قسمتی از آفریقای شمالی و عراق و فارس و ارمنستان و آذربایجان و غیره به زیر پرچم اسلام کرد آمدند. معاویه در زمان عمر والی شام شد و تا شهادت علی (ع) در آن مقام باقی ماند و پس از آن خلیفه گشت و پایتخت اسلام را به دمشق انتقال داد اما جزیره العرب از اطاعت معاویه سرباز زد به علی(ع) و فرزندان او وفادار مانده پس از شهادت حسین بن علی(ع) شبه جزیره عربستان به دست عبدالله بن زبیر افتاد و همینکه عبدالله زبیر در زمان عبدالملک مروان به دست حجاج کشته شد شبه جزیره عربستان هم ضمیمه قلمرو بنی امیه گشت در زمان بنی امیه امپراتوری اسلام وسعت بیشتری یافت و اندلس نیز به تصرف آنان در آمد. سپاهیان اموی از اسپانی گذشتند به کوه های پیرنه رسیدند و از آنجا به خاک فرانسه تاختند و تا رود ون پیش رفتند. تقسیمات کشورهای اسلامی در زمان امویان چنین بود/ و اما تقسیمات کشورهای اسلامی در زمان عباسیان به شرح زیر است.

- ۱- شام که به چهار بخش تقسیم می شد ۲- بصره ۳- ارمنستان ۴- مکه ۵- مدینه ۶- قسمت آفریقا ۷- مصر ۸- یمن ۹- خراسان ۱۰- کوفه
- ۱- کوفه و سودا ۲- بصره و مهرگان ۳- حجاز و یمامه ۴- یمن ۵- اهواز(خوزستان و شوش) ۶- فارس ۷- خراسان ۸- اندلس ۹- شام ۱۰- *و حدود هند ۱۱- مصر و قسمتی از آفریقا ۱۲- موصل

تأثیر تمدن اسلام بر علوم غرب

طب اسلامی خلاصه ای است از طبی که تا ظهور اسلام در میان ملل متمدن شایع بوده است زیرا مسلمانان کتابهای طبی بقراط و جالینوس و سایر پزشکان یونانی را ترجمه نمودند و بر طب اطباء سریانی که مخلوطی از طب قدیم کلدانی و طب یونانی بود احاطه یافتند و به وسیله اطباء ایرانی (جندی شاپور) آنچه اطباء ایرانی از یونان گرفته بودند و به عربی انتقال دادند. پس از ترجمه کتب طبی یونانی و بعد از انقضای نهضت عباسی تا دوره ی انحطاط عباسیان یعنی در ظرف سه الی چهار قرن صدها پزشک در میان مسلمانان پدید آمد که غالباً در طب و سایر علوم بیگانه کتاب نوشته اند. در اوایل قرن چهارم هجری به موجب سرشماری ۸۶۰ پزشک در بغداد بوده . در اواسط قرن سوم هجری در زمان متکل ۵۶ پزشک مسیحی در دستگاه دولتی کار می کردند و هر وقت که سیف الدوله سرخوان می نشست ۲۴ پزشک حضور می یافتند. پزشکان به چند طبقه تقسیم می شدند. پزشک به طور کلی - چشم پزشکی - دندانساز - جراح - ماما - پزشک زنان - پزشک ویژه دیوانگان و در واقع مثل امروز پزشکان آن ایام در هر کدام در قسمتی

تخصص داشتند. زنان پزشک میان مسلمانان کم نبودند از آن جمله اخت الحفید آندلسی و دخترش زینب پزشک بنی اود از زنان نامی دوره ی امویان است که در شام طبابت می کرده. بنا به اظهار محققین فرنگ برای نخستین بار داغ کردن موضوع زخم را در طب به کار بردند و چنانکه اکنون نیز آن طریقه معلول می باشد همین قسم را برای اولین مرتبه تشخیص بیماری سل را از راه ناخن مریض در ک کرده اند و معالجه یرقان و زردی را توصیف نمودند عرب ها کتاب هائی در طب تالیف نمودند که پیش از آن سابقه نداشته است مثلاً یوحنا دبی ماسویه نخستین کسی است که کتابی راجع به جذام نوشته است و ابوبکر راری نخستین کسی است که راجع به حبصه و آبله کتابی تالیف نموده است. نخستین بیمارستان اسلامی در سال ۸۸ هجری در دمشق به امر ولید بن عبدالملک اموی تاسیس شد عبدالملک اطبائی را در آن بیمارستان به کار گماشت و دیوانگان را در آنجا گرد آورد و برای اداره ی آن بودجه ای تعیین کرد تا انقراض دولت اموی بیمارستان منحصر به فرد اسلام در دمشق بود. نخستین بیمارستان دوره عباسی به امر هارونی الرشید دایر شد که چون مهارت پزشکان بیمارستان گندی شاپور مقیم بغداد را مشاهده کرد به پزشک خود جبرائیل بن بختیشوع دستور داد بیمارستانی نظیر بیمارستان گندی شاپور در بغداد تاسیس کند. هنوز قرن سوم به پایان نرسیده بود که در مکه و مدینه و سایر شهرهای اسلامی بیمارستان دایر شد و در آغاز قرن چهارم مقتدر عباسی و وزیرانش در ساختن بیمارستان و دایر کردن آن در بغداد و اطراف بغداد باهم مسابقه گذاشتند ابتدا علی بن عیسی وزیر مقتدر در سال ۳۰۲ هجری از پول خود در حریره بیمارستانی دایر کرد و پزشکان خود ابو عثمان دمشقی را به ریاست آن گماشت. سپس سنان بن ثابت در سال ۳۰۶ هجری در بازار یحیی بیمارستان سیده را تاسیس کرد و از کیسه ی خود ماهی ۶۰۰ دینار برای اداره ی آن بیمارستان اختصاص داد.

تأثیر اسلام بر اسپانیا

لاین پل مستشرق انگلیسی می نویسد: (اسپانیا ۸ قرن در دست مسلمانان بود در این دوران لور تمدن اسلامی اروپا را نورانی ساخته بود دشتهای سوزان این سرزمین در اثر کوشش ملت فاتح آباد گردید در بین کشورهای اروپایی علوم و ادب و صنعت فقط در اسپانیا رواج داشت در این دوران علوم ریاضی، فلکی، گیاه شناسی، تاریخ، فلسفه و قانون گذاری فقط در اسپانیای اسلامی رونق داشت و نتیجه داد) در زمان حکومت ناصر بن محمد بن عبدالله معروف به عبدالرحمن سوم (۳۵۰-۳۰۰) اقتصاد آندلس چنان رونق گرفته بود که حقوق گمرکی صادرات و واردات ۱۰۰۰/۰۰۰/۱۲ دینار در سال رسید. جالب این است که وی در ۲۲ سالگی به حکومت رسیده بود مستنحه بن عبدالرحمن در دوران حکومت خود (۳۶۶-۳۵۰) کتابخانه ای تاسیس کرد که ۴۰۰/۰۰۰ جلد کتاب در آن وجود داشت وی ۲۷ دبستان در قرطبه تاسیس کرد. در قرن چهارم در اندلس قرطبه ۷۰ کتابخانه عمومی وجود داشت گوستاولوبون مورخ مشهوری می نویسد (علم و ادب در اندلس آنقدر اوج داشت که زنان هم در خانه خود تحصیل می کردند. در قصر

خليفة دخترى بود که در صرف و نحو، شعر و حساب و هندسه و علوم ديگر در نهايت درجه خوش خط بود. اين دختر که نامش فاطمه بود در انشا و تحرير به حد اعلا بود)

پزشکی

مسلمانان اندلس چنان در علم پزشکی پیشرفت کرده بودند که سانچو پادشاه مسیحی لیون در سال ۳۴۸ برای مداوای خود به قرطبه رفت و نزد پزشکان اندلس مداوا شد پزشکان مسلمان اندلس با استفاده از سوز نهایی ریز به جراحی چشم می پرداختند. -

کشتی سازی در دوران حکومت عبدالرحمن اول (۱۷۲-۱۳۸) چند کارخانه کشتی سازی در شهرهای ملرگونه، قرطاجنه و اشبیلیه تاسیس شد در سال ۲۳۰ عبدالرحمن دوم دستور داد مرکزی صنعتی در اشبیلیه تاسیس شود تا ساخت کشتی سازی رونق بیشتری بگیرد این مرکز صنعتی موفق شد در سال های ۲۳۰-۳۵۰، ۲۰۰ کشتی بزرگ سازد. عبدالرحمن سوم نیز دستور داد در شهر طرطوش مرکزی صنعتی برای ساخت تعمیر کشتی احداث شود.

بهداشت

در قرن چهارم ه ق بیش از ۹۱۱ حمام عمومی در پایتخت دلت اسلامی اسپانیا اندلس وجود داشت. شهر قرطبه دارای شبکه جمع آوری فاضلاب به صورت سرپوشیده بود. ماموران شهرداری وظیفه نظافت خیابان ها را برعهده داشتند در مرکز شهر قرطبه مرکزی اختصاصی به نام (ریض المریض) برای مداوای بیماری های صعب العلاج وجود داشت.

نتیجه گیری

در خلال جنگ های صلیبی و آنچه از قبل مسلمانان در منطقه اندلس اسپانیا از خود بر جای گذاشته بودند نوعی نماد وحدت و یکپارچگی در میان این دو دین الهی بود، اما آنچه سبب ساز بروز جنگ های صلیبی گردید ظهور و بروز نوعی افراطی گری و یک جریان افراطی در هر دو ائین بود اما بنا بر فراخور ان زمان به ویژه بازده تاریخی بین ۱۰۹۵ تا ۱۱۹۲ رهبران مذهبی و طرفداران آنان با بهره گیری از اندیشه ها، کتب، صنایع مختلف و علوم ان زمان، از منابع استفاده نموده و همانند ظهور نهضت ترجمه در خلال این بحران ها مسیحیان توانستند تا حدودی از شدت اختلاف ها کاسته و مسلمانان نیز به ترجمه متون یونانی و لاتین به علوم غربی دست پیدا نمایند .

اما آنچه به میان می آید این است که کشورهای اروپایی در قرن دهم میلادی، سرزمین هایی کم رونق از لحاظ توسعه در برخی. مینه ها بودند، در طول این حوادث و با هجوم بر سرزمین های مختلف توانستند از منابع علمی آن سرزمین استفاده نمایند. این نبردها به ویژه سه نبرد ابتدایی سبب ساز بروز جرقه رنسانس در اروپا گردید.

منابع

- غنيفة عبدالمجيد، دولت امويان در اندلس، ترجمه دکتر محمد سپهری
- گوستاولوبون-تمدن اسلام و عرب ترجمه هاشم حسینی - کتاب فروشی اسلامی
- جرجی زیدان تاریخ تمدن اسلام علی جواهر کلام-امیر کبیر
- محمد ابراهیم آیتی-اندلس یا تاریخ حکومت مسلمین در اروپا- دانشگاه تهران
- گستره تمدن اسلامی در قرون میانی- دکتر محمد مونس عوض- ترجمه عبدالله ناصری طاهری- اطلاعات
- عبدالله ناصر طاهری- علل و آثار جنگهای صلیبی ج ۱ تهران
- ولایتی-علی اکبر، فرهنگ و تمدن اسلام و ایران- ج ۱-امیر کبیر
- استیون لوکاس-هنری، تاریخ تمدن-ترجمه عبدالحسین آذرنگ، نشر سخن، ۱۳۹۳، تهران
- ابن خلدون، عبدالرحمن ۱۳۷۱ . تاریخ (العبر)، ترجمه عبدالمحمد آیتی، ج ۴ : تهران مؤسسه ی مطالعات و تحقیقات فرهنگی.
- دنسکوی گریگوری و الف و اگیالووا، تاریخ سده های میانی، ترجمه رحیم رئیس نیا. ۱۳۸۳، پژوهنده، تهران
- آلبرماله ژوال ایزاک ، تاریخ قرون وسطی تا جنگ صد ساله ترجمه عبدالحسین هژیر- ج ۱، تهران ۱۳۴۵
- نوذری، عزت الله، اروپا در قرون وسطی، ۱۳۷۴، شیراز، انتشارات نوید

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

توجه: بررسی مقاله ای متون (مقدماتی)

کارگاه آنلاین
بررسی مقابله ای متون (مقدماتی)

PROPOSAL
پروپوزال

توجه: پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

ISI
Scopus

توجه: آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو